

לשמוע קול תורה – מצווה בפרשה

פרשת וירא

היא עולה עימו

בגמרא מובאת הלכה יסודית מאוד הנוגעת לקשר בין איש לאשתו, אשר שורשיה טמונים בפרשתנו. הלכה זו ממחישה את החשיבות שראו חז"ל, כבר לפני כ-1500 שנה, בשמירה על כבודה של האישה:

"אמר רב הונא: בדק לן רב הונא בר חנינא: היא אומרת להניק והוא אומר שלא להניק שומעין לה – צערא דידה הוא; הוא אומר להניק והיא אומרת שלא להניק, מהו? כל היכא דלא אורחה שומעין לה. היא אורחה והוא לאו אורחיה מאי – בתר דידיה אזלין או בתר דידה אזלין? ופשיטנא ליה מהא: עולה עמו ואינה יורדת עמו. אמר רב הונא: מאי קראה? 'והיא בעולת בעל' – בעלייתו של בעל ולא בירידתו של בעל. ר' אלעזר אמר מהכא: 'כי היא היתה אם כל חי' – לחיים ניתנה ולא לצער ניתנה" (כתובות סא, א).

חכמי הגמרא דנים בשאלה אם אישה שילדה חייבת להניק את תינוקה, או שמותר לה להיעזר במינקת (או בתרגום לימינו – להזינו מבקבוק). ברור לחכמים שאם האם חפצה להניק את התינוק זו זכותה המלאה אף אם בעלה אינו מעוניין שתיניק, אך מה קורה אם היא עצמה איננה מעוניינת בהנקה?

הגמרא דנה בשני מקרים: א. במשפחתו של הבעל נהגו האימהות להניק, אך במשפחת האישה לא נהגו. ב. במשפחת האישה האימהות מיניקות, אך לא כן במשפחת הבעל.

בשני המקרים נפסק כי יש לשמוע לאישה, ואם היא חשה שיקשה עליה להניק מותר לה להימנע מכך. טעם הפטור הוא שאם ההנקה גורמת לה צער ובמשפחתה לא נהגו להניק – לא ראוי שהנישואין יגרמו להרעת זכויותיה, ואם במשפחת הבעל לא נהגו להניק – ראוי שתיהנה משיפור במעמדה. דין זה נקבע על פי הכלל שנשנה בגמרא כמה דפים קודם (מח, א): "עולה עימו ואינה יורדת עימו". כלל זה קובע כי אם רמת החיים של הבעל גבוהה מזו של האישה היא עולה לרמתו, אך אם רמתו פחותה משלה היא שומרת על רמת החיים שהורגלה לה ואינה יורדת ממנה.

הגמרא מביאה שני פסוקים להוכחת דין זה, האחד מפרשתנו והשני מפרשת בראשית:

א. לאחר שלקח אבימלך את שרה נגלה אליו ה' בחלום הלילה והזהירו שלא יקרב אליה, משום שהיא נשואה לאחר:

"וַיֵּבֵא אֶל־הֵימָּם אֶל אַבְיִמֶלֶךְ... וַיֹּאמֶר לוֹ הֲנָךְ מֵת עַל הָאִשָּׁה אֲשֶׁר לָקַחְתָּ וְהוּא בְעֵלְתָּ בְעַל" (בראשית כ, ג).

חכמינו דרשו את הביטוי "בְעֵלְתָּ בְעַל" משורש עלייה – בעליית בעלה – והורו כי הנישואין צריכים להעלות את האישה ולקדם את מעמדה.

ב. אדם הראשון קורא לאשתו בשם חוה ומסביר את מהותו של שם זה: "וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ חַוָּה כִּי הוּא הִיְתָה אִמָּךְ" (בראשית ג, כ). על פי הפשט חוה אכן הייתה אם כל האנושות כולה, אך הגמרא דורשת דבר נוסף במילה "חַוָּה": האישה נועדה להביא לעולם חיים, ולא צער, ולכן גם היא ראויה לחיות חיים של שמחה ולא חיי צער.

לפיכך אם מסיבה כלשהי ההנקה גורמת צער לאישה היא פטורה מלהניק, והיא ובעלה נדרשים להיעזר בדרכים אחרות להזנת ילדם המשותף.

ההתחשבות באישה המתקשה להניק היא דוגמה אחת מני רבות המאירה את דרישת התורה לדאוג לשמחתה של האישה, וממנה נוכל ללמוד לדורנו שאם לידות תקופות מקשות על האישה וגורמות לה צער מותר לבני הזוג להשתמש באמצעים למניעת היריון – ולבחור את האמצעי המתאים לה ביותר.

"לחיים ניתנה ולא לצער ניתנה!"